

հական դրուագ մը կը տեսնուի Մարտի միսի և Մասնատայ, երկու նոճիի մէջ առած, որոնցմէ մէկուն վրայ Մը կայ աստղի ձևով, և մէկալին վրայ Մուսին: Վարձեալ նոյն քաղքին մէջի կայսերական դրամներուն վրայ կը տեսնուի աստուածուհւոյն դէմքը առանց նոճիի, պարզ արեւու և լուսնոյ մէջ քաշուած և վրան ասանկ դրոշմած, Արքեմի Պերկայ:

Վարձեալ Սեպտիմիոս Վառոզի ատեն, Սառան (Սիլվաքետթ) կոփուած միտալի մը երեսը քիչ մը տարբերութեամբ նոյն գրուածքը կը տեսնենք:

Մանկներ կը գտնուին նաև արեւմուտք Սիկիոնի (Մքայիա) կայսերական դրամոց վրայ. նոյնպէս նաև Սեպտիմիոս Վառոզին, Յուլիա Վոմնային, Վետային իրեք պղնձէ դրամներուն վրայ իւրիկիոյ Մպոլոնիա քաղքին մէջ:

Վարիզի կայսերական գրատան միտալներու և հնութեանց թանգարանին մէջ պղնձէ պղտի նուիրական գահ մը կայ, որուն վրայ կը տեսնուի Մուրոց աստուածուհին մեծ նոճոյ մը խորհրդաւոր նմանութեամբ, որ երկու ուրիշ պղտիկ նոճիի ծառերու մէջ տընկուած է, որոնք Մը և Մուսինն են:

Միոյ խորաքանդակներն ալ որ հռովմայեցի զօրաց ձեռքովը արեւմուտք բերուեցան, վրանին աս դրուագները ունին: Մոնցմէ մէկը Վիճը կը ներկայացընէ, ցուլի մը վրայ կեցած, երկու նոճիի մէջտեղը և Մը ու Մուսինի կիսարձաններուն մէջ. ուրիշ խորաքանդակ մ' ալ որ Սպատէնի դքսին գրքատունը կը գտնուի, Վիճը կը ընթացնէ (որն որ Վարսից Ողիմպոսն է) նոճիի մը խորհրդաւոր նշանովը կը ներկայացընէ. աս սրբազան լերան աջ կողմը կը տեսնուի Մը և Մուսինի կառքը, իսկ ձախ դին Մուսինը, և երկուքն ալ մէյմէկ նոճիի քով են:

ՄԱՆՐԱՎԵՊ

Փոփոխաւիտ պատկերահասն մը:

Մտենօք պատկերահասն մը կար, չեմ գիտեր որ քաղքէն, որն որ իր վարպետութեամբը ամէն արհեստակցաց մէջ գերազանց էր. սակայն բնութեամբ այնչափ փոփոխական՝ որ քովը Յոբ համբերողն ալ չէր կրնար դիմանալ:

Վէմք նկարելու մէջ շատ ճարտար էր այս պատկերահասնը, այնպէս որ նկարածը կարծես թէ կամ բնականն է և կամ թէ բնութիւնը երկրորդ անգամ զանիկայ ըրած ըլլար. և եթէ իր վրձինը կարենար խօսիլ ալ տալ՝ ուրիշ բան չէր մնար ըսելու, բայց եթէ այս կտաւն ալ կենդանի է: Մասպիսի հրնարագէտ ճարտարութեամբը կրնար իր բաղդը շինել. բայց եկու նայէ որ փոփոխամտութեւ պատճառաւ քիչ մարդիկ յանձն կ'առնուին վերաբերութիւն մը ունենալ հետը. վասն զի, այսօր կ'ուզէր կը նկարէր, վերջը տասնըմէկ օր և ոչ կ'ուզէր անոր վրայօք խօսիլ: Վէմք գէշը ան էր որ ըստ իր բնաւորութեանը կ'ուզէր որ ամէն իրեն եկողներն ալ ուզածին պէս երեսնին յարմարցընեն. այնպէս որ, եթէ այսօր ուրախ ըլլար՝ կէս ծիծաղելով մը զքեզ դիմացը կը նստեցընէր և այնպէս գրեթէ մինչև կէսը կը նկարէր. և թէ որ նոյն միջոցին փոփոխէր իր խելքը, և տխրութիւն մը գար վրան, կ'աւերէր բոլոր նկարածը և կ'ուզէր որ դուն ալ տխուր դէմք մ'առնուս՝ և նորէն կը սկսէր պատկերը: Ոչ երբեք պատկեր մը կը լմնցընէր առանց շատ անգամ դիմացինին դիրքը փոփոխել տալու, ինչպէս որ խելքին կը փչէր: Մյնչափ որ չգիտցուիր թէ ինչպէս կրնար գործ մը լմնցընել այս ունեցած ամէն կատարելութեամբքը: Մոնց վրայ պէտք է աւելցընել՝ թէ ինչ նեղութիւն էր իրեն ձեռքն իյնալը. վասն զի օր մը մեծ մարդավարութիւն կ'ընէր, ուրիշ օր մը քիչ կը մնար զքեզ խածնելու կամ վրձինները և ներկերը

երեսդ զարնելու, և շան պէս կը կատ-
ղէր: Ասով շատ հուշակուած էր բոլոր
քաղքին մէջ, և մէկը չկար որ չճանչնար
զինքը:

()ը մը ընկերութեան մը մէջ ասոր
վրայ խօսուելով, ինչպէս կ'ըլլայ՝ դի-
պուլաւծով հոն կը գտնուի Ռիբբոյ անու-
նով մէկը. ուսմկաց կարգէն մարդ մը,
բայց սիրելի բնութիւն ունեցող, ու
ծաղրածու կերպերովը կարգաւորեալ
ընկերութեանց մէջ ալ հաճելի: — Ա-
սիկա լսելով անուանի պատկերահանիս
վրայօք զանազան խօսքեր, Պարոնայք,
կ'ըսէ, ինծի այնպէս կ'երևայ որ կրնամ
ինչուան հիմայ իրմէ վշտացեալներուն
վրէժն առնուլ՝ թէ որ ձեզմէ մէկը զիս
հագուեցընէ երկու ժամուան համար,
այնպէս որ հարուստ պարոն մ'երե-
նամ: — Այո՛ այո՛, կ'ըսեն ամենքը, և
շուտով կը խոստանան իրեն այնպիսի
զգեստ մը որով կրնար ինչուան ինք-
զինքը թագաւորի տեղ ալ անցընել:
Ռիբբոյ ձեռացընելով թէ ինքը դեռ նոր
քաղաք հասած ըլլայ, կը զըկէ իր բարե-
կամներէն մէկը պատկերահանին, որ-
պէս զի իմացընէ իր ազնուականութիւ-
նը և հարստութիւնը, և խոստանայ՝
չեմ գիտեր քանի հազար դահեկան իր
պատկերը նկարել տալու համար:

Այնչափ ստրկի ձայնը շատ ախոր-
ժելի եկաւ պատկերահանին, և ուրիշ
ընծաներու ալ յոյս ունէր, զորոնք
միջնորդը կը խոստանար. համոզելով
զինքը՝ որ գալու օտարականը Արոպայի
որ և է կողմը չէր կրցած գտնել մէկը՝
որ զինքը կարենայ լաւ նկարել. և թէ
լսելով իր մեծ համբաւը, կամօք շատ
ծովեր և երկիրներ անցեր էր, քու ձեռ-
քէդ պատկեր մ'ունենալու համար: —
Անկիրթ մարդիկ ստրկի անունը լսել
նուն պէս, և փառասիրութեամբ շողո-
քորթուած ըլլալով՝ մեծապէս կ'ուրա-
խանան և կը զուարթանան: Վաշնա-
դրութիւնը կ'ըլլայ. կը հասնի որոշեալ
օրը՝ և Ռիբբոյ՝ ծառաներ, չորս կողմը
առած, հագուած կապուած կոմսի մը
պէս, կ'երթայ պատկերահանին տու-
նը: — Պատկերահանը մեծ մարդասի-

րութեամբ կ'ընդունի զինքը, Ռիբբոյ
ալ շնորհակալ կ'ըլլայ և կը գովէ զինքը
իր մեծ համբաւին համար, և կը հա-
նէ ծոցէն ոսկի ժամացոյց մը և ժամը
իմանալու համար զարնել կու տայ, ը-
սելով թէ ժամը քանիին կը սկսի նկա-
րելը. և ամէն մէկ մատուրներուն շարժ-
մունքին կը տեսնուէր՝ որ զարդարուած
էին փայլուն մասնիկներով, ուստի կը
նստի նկարուելու: — Պատկերահանը
մտքէն ստակները կը համրէր, և իբրեւ
թէ ձեռքին մէջ ըլլային, վասն զի օրի-
նակը իրեն շատ դիւրին կ'երևնար նման
ցընելու: Ռիբբոյ լայն երես մ'ունէր,
այնպիսի գծագրութեամբ որ թերեւս որ
և իցէ մարդ ածուխով կրնար նկարել
զինքը. լայն բերան մը, աւելի մանի-
շակագոյն քան թէ կարմիր, խոշոր շըր-
թունքներ՝ աչուները մեծ և երկնագոյն
և մէկ անձուռնի քիթ մը: Վայց այն-
չափ դիւրին չէր բանը, ինչպէս որ
պատկերահանը կարծէր էր:

Ռիբբոյ մեծ յարմարութիւն ունէր ի
ծաղր շարժելու, ուզած ատենը կրնար
դիւրին կերպով մը դէմքին վրայ այլա-
փոխութիւն մը երեցընել: Այնտի
Ռիբբոյ պատկերահանին առջև, անոր
ուզած դիրքովը. արուեստաւորը կը սկը-
սի, կը դիտէ երեսը, և գրեթէ պատկե-
րին առջի ձեռքը լմնցուցեր էր: — Ռիբ-
բոյին կ'երևայ թէ ժամանակն հասեր
է, ուստի մէկէն ուզած կերպարանա-
փոխութիւնը կու տայ երեսին. պատ-
կերահանը աչքը վեր կ'առնու կընայի
երեսը, և այս նորութիւնս տեսնալով
ինքներեն կ'ըսէ. ո՛հ սխալեցայ արդեօք
ինչ ըրի. քիչ մը կը կենայ, կը շփէ ա-
չուները և կը լռէ. բայց տեսնելով որ
դէմքը փոխուեր է, կարծեց թէ սխալ-
մունքը իրենն է, ու կ'աւրէ նկարածը:
Ռիբբոյ այս դրքին մէջ երկու ժամի
չափ կը կենայ. և պատկերը շատ լաւ
առաջ երթալով՝ շատ անգամ կ'ըլլայ
դէմքը տեսնելու համար. և երբոր իրեն
յարմար կը սեպէ՝ դարձեալ դէմքը կը
փոխէ: Պատկերահանը կը նայի և
կ'ապշի, կարծելով թէ խենթեցեր է
դիմացինը. բայց այնպիսի ազդեցութի-

մ'ըրեր էին վրան խոստացուած այնչափ դահեկանները՝ որ մտադիւրութեամբ կը համբերէր, մինչև երկու անգամ աւելեց շինածը շտկելու համար. բայց վերջապէս համբերութիւնը հատած, և ալ չիկարենալով նմանցընել, վրձիններն ալ պատկերն ալ գետին զարկաւ, կանչելով. « Այսպիսի դէմք մը թող սատանաները նկարեն »:

« Եւ այն պատկերահաններն ալ, պատասխանեց Ռիբբոյ, որ հաստատուն բնութեան մը տէր չեն, թող չելան ուրիշի դէմք նկարելու »: և իւրաքանչիւրը իր բանին գնաց. մէկը հայհոյելով, մէկալն ալ ծիծաղելով անցած դիպուածին վրայ:

ԿՈՇԾԻ

ք ն ա կ ա ն

ԿԵՆԴԱՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Քաջահաւ:

Քաջահաւը կամ Սպիտը հին ատենէն ի վեր անուանի թռչուններէն մէկն է, թէ նախնի Ագիպտացւոց տուած կրօնական մեծարանացը համար, և թէ այն պատճառաւ վրան զուրցուած այլ և այլ առասպելներուն: Այնչափ պատուաւոր էր Ագիպտացւոց առջև այս թռչունը, որ իրենց երկրին նշանակ՝ զանիկա ընտրեր էին, ինչպէս ինչուան մեր օրերը սրբագիր տառերուն մէջ կ'երևնայ. քիչ պատկեր կամ նշանագիր կայ որ ասոր չափ յաճախ նկարուած ըլլայ տաճարներու որմոց, բրգանց, դրոշմածաց և արձաններու պատուանդանին վրայ: Այս թռչունս սպաննողին պատիժը մահ էր, իսկ բնական մահուամբ մեռած քաջահաւը խնամքով կը զմրու-

1 Յն. 11, զոր նախնիք նաև Յէժ կը թարգմանեն. իսկ Եսայեայ մարգարէութեան մէջ (ԼԴ 11) Յն., որ ուրիշ թռչնոյ մը անուն է. ՅՃ. 1, 2: Գուցէ թարգմանիչը 11 Յն. ի տեղ նժքը կարգացած է, կամ գաղափարողք Յէժը Յնի հետ շփոթած:

սէին ու կը պահէին ինչպէս մարդկանց դիակունքը կամ մումիաները: Վրմերն ալ կ'ըսէին ժողովրդեան որ եթէ անք զգալի արարածոց ձևով արժանի սեպեն երևնալ, թռչնոյս ձևը կ'առնուն:

Քաջահաւին այսչափ յարգութիւն տալէն վերջը, զարմանք չէ թէ որչափ անհեթեթ առասպելներ ալ շինած են վրան: Սախ ըսին թէ ասոր բեղմնաւորութիւնն ու ծնունդը կտուցէն է: Պիէրիոս անունով մատենագիր մ' ալ հնոց համար կ'աւանդէ թէ արքայիկ օձին կամ բասիլիսկոսին ծնունդը քաջահաւին հաւկրթէն կը կարծէին, և թէ այս հաւկրթը նոյն թռչնոյն կերած օձերուն թոյնէն կը ձևանայ: Օրուցեցին դարձեալ թէ կոկորդիլոսն ու օձերը աս թռչնոյն փետուրին դպչելուն պէս մէկէն անշարժ կը մնային, երբեմն ալ շուտ մը կը սատկէին: Այ միայն երկարակեաց կը սեպուէր այս թռչունս, այլ նաև Արեգ քաղքին քրմերը կը պընդէին թէ կրնայ ալ անմահ ըլլալ. և կ'ըսէին թէ քաջահաւը Ագիպտոսի վրայ առանձին սէր մը ունի, և անոր համար եթէ օտար տեղ փոխադրուի՝ ցաւէն կը